

Németh Kristóf

Medermorfológia változásának térbeli vonzatai a Tisza Kisköre–Gyálarét közötti szakaszán

A XIX. századi folyószabályozások jelentős geomorfológiai változásokat eredményeztek folyóinkon: az esés nőtt, a medrek bevágódtak és a szélességviszonyok is jelentősen átalakultak. Mivel azonban a szabályozások előtti felmérések adatai nehezen összevethetők a szabályozásokat követően rendszeresített VO szelvények adataival, ezért a mederfejlődést általában az 1890-es szelvényezéstől kezdve vizsgálják. Kutatásomban az 1834–1845 között zajló Tisza-mappáció során felvett keresztshelvényekből származtatott paramétereket hasonlítottam össze a 2017-ben szonárral és LIDAR-al felmért folyómeder mutatóival. A szabályozások előtti mederszelvények megismerése azért fontos, mert az tükrözte leginkább a természetes állapotot, a munkálatok kiindulópontját.

A kutatás vizsgálati területe a Tisza 159–404. fkm-es szakaszára koncentráldik. A vizsgálatok elvégzéséhez mintegy 510 egykori, illetve a megrövidült szakaszon hasonló shelvényssűrűséggel kiemelt 320 jelenlegi shelvény összehasonlítását végeztem el a Tisza Gyálarét és Kisköre közötti 245 km-es szakaszán. Hogy az összevetéseim térbeli különbségeit keressem, az egykori meder futásirány-változásai alapján 16 morfológiai szektort különítettem el. A vizsgált paraméterek, így a szélesség, a mélység, a shelvényterület, a szélesség-mélység arány, a hidraulikus sugár és a mederesés hosszútávú változásait szektoronként grafikonokon és térképeken ábrázoltam. Mindemellett a paraméterek folytonos változásának megfigyelésére mozgóátlagot számítottam az egykori és a mai viszonyok ismertetésére. Ennek segítségével megállapíthattam olyan trendeket és változásokat a folyón, melyek rávilágítanak a szabályozások – vízgazdálkodási szempontból – negatív következményeire is.

Eredményeim alapján a meder szélessége átlagosan 19%-kal szűkült, miközben mélysége 18%-kal növekedett, így a közepes shelvényterület összességében 1,6%-kal csökkent. A szélességmélység arány 35%-kal csökkent, a hidraulikus sugár 15%-kal növekedett. Szektoronként eltérő változások mentek végbe, területi különbségek és trendváltozások is látszódnak a vizsgálatokon.

Oláh Szabolcs

Heves vármegye Vitézi Székének soha fel nem épült vitézi székháza

A Vitézi Rend a Horthy-kor egy új intézménye volt, melyet Horthy Miklós alapított. Horthy elgondolása alapján a vitézek egy új elitet képeznének a magyar társadalmon belül. A kutatás jelenlegi állása alapján több mint 27 000 személy